

Skötselplan för Pinnåns naturreservat invid Örkelljunga centrum

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ADMINISTRATIVA DATA	sida 2
2. GENOMFÖRDA INVENTERINGAR, DOKUMENTATION	3
3. SKÖTSELOMRÅDEN	4
4. ÅTGÄRDER VID BRÄNDER, STORM, ÖVERSVÄMNINGAR	9
5. UTMÄRKNING AV OMRÅDET	9
6. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	9
7. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER	10
8. REVIDERING AV SKÖTSELPLAN	10
9. ANSVAR FÖR SKÖTSEL, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER, BEVARANDEMÅL OCH GYNNSAMT TILLSTÅND	11
Bilagor:	
a. Skötselplanekarta	
b. Artlista	

2010-05-20

BESKRIVNINGSDDEL

1. ADMINISTRATIVA DATA

Namn: Pinnåns naturreservat invid Örkelljunga tätort

Län: Skåne län

Kommun: Örkelljunga

Församling: Örkelljunga

Läge: Söder om Örkelljunga samhälle. Utmed Pinnån väster om Hjärmsjön.

Gränser: Se bilaga a

Areal: 22,8 ha Land: 21,3 ha Vatten: 1,5 ha

Fastigheter: Västra Ringarp 8:363, 8:364, 8:380 (del av), 8:473 (del av),
V Spång 4:86, Örkelljunga 155:2 (del av), 156:1 (del av)

Markägare: Örkelljunga kommun

Servitut: Finns klarlagt i fastighetsförteckning från Lantmäteriet.

Förvaltare: Örkelljunga kommun

Ekonomisk karta: 3C 8i Örkelljunga och 3C 8j Ö. Spång

Topografisk karta: 3C NO Helsingborg

Naturgeografisk region: 8. Nordöstkånes barrskogslandskap

Tabell 1. Prioriterade bevarandevärden

Markslag	Vattendrag, skog och naturbetesmark.
Naturtyp	Åmiljö, sumpskog, trädbärande betesmark
Strukturer	Meandrande vattendrag, död ved, gamla lövträd, hävdad naturbetesmark.
Arter	Safsa, mussellav, örlov, dunmossa, granspira, krussilja, åsljungabjörnbär
Friluftsliv	Tillgänglighet, information

Tabell 2. Naturtyper enligt nuvarande förhållanden och enligt bevarandemålen

Naturtyp	Areal enligt nuvarande förhållanden (ha)	Areal enligt bevarandemålen (ha)
	Trädklädd betesmark	4,1
Kultiverad betesmark	3,7	3,7
Ädellövskog	4,0	4,6
Triviallövskog med ädellövinslag	5,0	5,0
Lövsumpskog	6,2	6,2
Hygge	0,6	0
Vatten	1,7	1,7
Övrigt	0,7	0,7
SUMMA	22,8	22,8
Produktiv skogsmark	15,8	15,8

2. GENOMFÖRDA INVENTERINGAR OCH DOKUMENTATION

Andersson, J. & Johansson, J. 1988. Pinnå-området. Vegetationsundersökning av slätter- och betesmark.

Svensson, Tony. 2009. Svampar i Pinnåreservatet.

Andreas Malmqvist & Henrik Weibull, Naturcentrum AB. 2007. Lavar och mossor utmed Pinnån i Örkelljunga.

Eklöv, Anders. 2005. Fiskevårdsplan för Pinnån 2005.

Ekonomisk karta. 1926.

Ekologgruppen. 2001. Bottenfauna i Pinnån vid Örkelljunga.

Johansson, Janne. 2000. Skötselplan för Pinnåområdet.

Kjell-Arne Olsson (red). 2003. Floran i Skåne. Vegetation och utflyktsmål. Lunds botaniska förening.

Sigbo, Leif, Floran i Örkelljunga 3. Kärlväxter vid Pinnån

Utdrag från Riksantikvarieämbetets kulturmiljöserver med fornlämningar. Utdrag 2005-08-30.

Utdrag från Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004. Utdrag 2005-08-26.

Örkelljunga fältbiologer. 1978. Pinnån. Ett ur natur- och kultursynpunkt skyddsvärt område i Örkelljunga kommun. Presentation samt förslag till åtgärds- och skötselprogram.

Örkelljungabygdens Natur. 2001. Alcedo. Pinnåreservatet, utställning mars 2001.

PLANDEL

3. SKÖTSELOMRÅDEN

Hela området är indelat i 7 skötselområden (i vissa fall med tillhörande delområden), vilka utgår från den markanvändning eller skötsel som ska genomföras, se även skötselplanekartan (bilaga a).

Skötselområdena är:

1. Pinnån med strandskog
2. Landisbaneområdet
3. Triviallövskog med ädellövinslag
4. Ädellövskog
5. Betesmark (slätter)
6. Kultiverad betesmark
7. Friluftsliv

Skötselområde 1 (a-e): Pinnån med strandskog (7,3 ha)

Beskrivning: Skötselområdet omfattar hela åfåran och de intilliggande och vattenpåverkade strandskogarna. Vattenverksamhet i form av kvarnar m m har bitvis starkt påverkat ån. Detta syns idag tydligast öster om Bruksvägen, vid Bruketmöllan, där ån är uppdamd och en stor vattenspegel bildas. Ytterligare uppströms finns en gjuten anläggning för ålfiske tvärs över ån. Väster om Bruksvägen syns ytterligare påverkan i form av en mindre, långsträckt damm. Härifrån och nedströms till söder om landisbanan har Pinnån kvar sitt ursprungliga lopp. När huvudån här blir bredare och delar upp sig i flera mindre flöden bildas en deltaliknande miljö med lövträdsbevuxna öar, sandstränder, stora alsocklar och blomsterrika sumpskogpartier. Den sista sträckan, väster om Ågatan, är dock mer trivial.

Undersökningar har visat att Pinnån har god ekologisk och kemisk status på sträckan inom reservatsområdet och är obetydligt påverkad av förorening och organiska föroreningar förutom kvicksilver. Förhöjda kvicksilverhalter förekommer allmänt i vattendrag i norra Skåne och beror på nedfall från avlägsna källor.

Strandskogen domineras av klibbal, ask, asp och björk med ett bitvis kraftigt buskskikt av framförallt hägg. Ek, bok, tall, gran m fl trädslag förekommer också liksom buskar som hassel, brakved och olvon. I den centrala delen finns rikligt med död ved och många sockelbildande alar. Den ursprungliga åsträckan hyser mycket höga naturvärden. Floran är rik med förekomst av den i Skåne mycket sällsynta ormbunken safsa. Dessutom förekommer bl a kärrbräken, storrams, kransrams, skogsbingel, brunstarr, vätteros och fram tills nyligen tvåblad.

Områdets kryptogamflora är mycket värdefull med flera sällsynta arter. Pinnån är den enda kända lokalen i Skåne för den hotade örslaven *Hypotrachyna revoluta*. Den växer sparsamt på ask och hassel. På ett fåtal gamla askar växer även den i Skåne mycket sällsynta mussellaven *Normandina pulchella*. Bland sällsynta mossor kan dunmossa *Trichocolea tomentella* nämnas.

Bevarandemål:

- Naturlig lövskogsdynamik med rik förekomst av död ved och gamla träd.

- Förekomsten av ormbunken safsa hålls på en stabil nivå eller ökar.
- Förekomsten av de sällsynta lavarna örlov och mussellav hålls på en stabil nivå eller ökar.

Kommunen har inte för avsikt att försöka ändra de rättigheter eller rutiner som finns för dämmen eller fiske så länge dessa inte innebär menlig påverkan på reservatet.

Skötselåtgärder: Fri utveckling med följande undantag:

Gran avverkas eller röjs bort (eventuellt får utmärkande, äldre fristående gran stå kvar).

I *skötselområde 1a* kan viss gallring behöva ske utmed cykel- och gångstig med hänsyn till den detaljplan som här har antagits. Fiskevårdande åtgärder i själva åfåran ska efter överenskommelse kunna utföras i denna delsträcka.

I *skötselområde 1c* ska uppsikt hållas på den stenrika mittremsa som skiljer huvudfåran från intilliggande kanal. Borttagning av träd för att förhindra rasing av mittremsan kan bli nödvändig i framtiden.

I *skötselområde 1d* ska stengärdet norr om ålkistan mot norra delen av fastigheten V Spång 4:86 bevaras som en framträdande reservatsgräns.

Viss rensning får vid behov göras i kvarndammarna i *skötselområde 1c och 1d*.

Träd som faller i och vid ån ska i möjligaste mån lämnas där de fallit.

Skötselområde 2: Landisbana (0,2 ha)

Beskrivning: Landisbanan i reservatets norra del utnyttjas för skridskoåkning under vintern. Runt banan finns en vall med rik blomning till gagn för områdets insekter. Vattenområdet utgrävdes på 1950-talet ur en sidländ mark. I väster finns ett björkdominerat skogsparti.

Bevarandemål:

- Vegetationen invid landisbanan ska vara rikligt blommande med bl a rölleka, johannesört, åkervädd och hampflockel. Björkskogen med underväxande buskskikt får utvecklas relativt fritt.

Skötselåtgärder:

Vegetationen på vällen söder och öster om landisbanan ska slås av och samlas upp under september månad varje år.

Skötselområde 3 (a-d): Triviallövskog med ädellövinslag (3,4 ha)

Beskrivning: På låglänta partier i närheten av Pinnån förekommer frisk till sumpig blandskog. Trädskiktet består huvudsakligen av björk, al, tall och ek. Inslag av bl a asp, rödek, gran och bok finns också. Det finns fläckvis mycket gott om död ved bl a ett flertal lågor och högstubbar av björk. I buskskiktet utmärker sig brakved, hassel, hägg och viden. Fältskiktet är tämligen magert med arter som blåtåtel, blåbär, kruståtel och grenrör. Mindre förekomster av krävande arter som storrans och ormbär finns dock. Den stora mängden död ved gör att området bedöms kunna ha en intressant insektsfauna. Detta är dock inte undersökt.

Bevarandemål:

- Självgallrande blandlövskog med stora mängder död ved till gagn för bl a insekter, vedsvampar och mossor. Tall får förekomma, dock ej beståndsbildande.
- Framtagning av äldre träd, exv ekar, i område 3a

Skötselåtgärder: Befintlig gran avverkas med undantag för några äldre fristående granar i delområde 3a. Därefter lämnas området för fri utveckling. Återkommande röjningar av uppkommande gran görs vid behov. Död lövträdsved får inte föras ut från skötselområdet. I *delområde 3a* ska de grövre ekarnas kronor friställas i lämplig omfattning. I *delområde 3d* kan viss mindre gallring göras för att gynna framtagning av vidkronigare, äldre lövträd.

Skötselområde 4 a. Ädellövskog (0,4 ha)

Beskrivning: Ett skogbeklätt, markerat höjdområde beläget just intill Pinnån, känt under namnet Lycksta berg. Här lär under medeltiden ha legat en träborg, som dock brändes ner år 1316. Inga rester av borgen finns kvar. Ett flertal ekar dominerar i trädsiktet, men under senare år har även ett på sina håll tätt buskskikt utvecklats. Klenta rönnar dominerar bland buskarna. Själva höjdområdet utmärks också av partier med berg i dagen.

Floran domineras oftast av blåbär och kruståtel. Vid berg-i-dagen området finns rikligt med stensöta. Viss tillgång på död ved finns.

Bevarandemål:

- Naturlig ädellövskogsdynamik med stor tillgång på död ved och gamla träd.
- Viss utsikt från höjden ska ge upplevelse av områdets tidigare strategiska läge. Viktigt att inte ”röja bort” områdets spänningsmoment.

Skötselåtgärder: Skogen lämnas till fri utveckling. Busk- och slyröjningar utförs för att skapa utsikter åt några håll och hålla några ”stigar” fria. Död lövträdsved får inte föras ut från skötselområdet. Före markerbeten ska godkännande inhämtas från arkeologisk tillsynsmyndighet.

Skötselområde 4 b. Ädellövskog (2,2 ha)

Beskrivning: Ett lövskogsdominerat skogsbestånd som från Skytteparksvägen sluttar ner mot Pinnån. Det domineras av bok och ek med inslag av andra trädslag som björk, rödek, tall och gran. En markerad dödisgrop ligger alldeles i kanten av Skytteparksvägen.

Floran domineras oftast av blåbär och kruståtel. Bland intressanta kryptogamer kan nämnas havstulpanlav *Thelotrema lepadinum* och klippfrullania *Frullania tamarisci* som växer på de äldre ekarna. Det finns tämligen ont om död ved i området.

Bevarandemål:

- Naturlig ädellövskogsdynamik med stor tillgång på död ved och gamla träd.
- Granen tas bort.

Skötselåtgärder: Skogen lämnas till fri utveckling. Återkommande röjningar av gran kan komma att bli nödvändiga. Död lövträdsved får inte föras ut från skötselområdet.

Skötselområde 5 (a-e) Betes- och slåttermark, skogsbete (6,4 ha)

Beskrivning: Området består av m el m trädrika gräsmarker, betesmarker. Längst i väster, i *delområde 5a*, finns en fd skogsbetesmark. Ett par grova hagmarksbokar utmärker området, men här finns dessutom yngre och medelålders lövträd av björk, ek eller bok. Området är tänkt att i framtiden åter sambetas med *delområde 5b*, en ektominerad hagmark. *Delområde 5c*, kallades förr i tiden för *Holmasidden* och nyttjades enligt skifteshandlingarna som ängsmark. Under åren 1979-1991 slogs ängen med lie av medlemmar i Örkebergbygdens Natur någon gång i början av augusti, för att därefter efterbetas. En förhållandevis opåverkad, ogödslad betesmark, *delområde 5d*, ligger strax öster om *Holmasidden*. Växtarter som granspira, jungfrulin, grönvit nattviol, jungfru Marie nycklar, darrgräs växer här. Den sällsynta svampen Trollhand finns på vissa videbuskar. *Område 5e* är en numera betad vall.

Bevarandemål:

- En vid varje vegetationsperiods slut välavbetad gräsmark.
- Utvidgning av ”skogsbetesmarken” till att också omfatta delområde 5a.
- Återupptagen slåtterhävd på *Holmasidden*.
- Bevarande av florans på den ogödslade betesmarken i delområde 5d. Bevarande av Åsljungabjörnbärets stabila population i området samt svampen Trollhand på vissa videbuskar.

Skötselåtgärder: Hela området betas årligen av nötkreatur. Området får inte gödulas utöver den naturliga gödsling som betesdjuren tillför.

Vid återupptagen slåtter i delområde 5c, ska efterbete eftersträvas. Slåtter bör genomföras kring månadsskiftet juli/augusti.

Gallring av alltför täta, slutna trädgrupper bör ske i etapper. Selektiv utglesning och borttagning av viden och andra buskar görs vid behov. De videbuskar som hyser den sällsynta svampen Trollhand bevaras. Delområde 5d är därvid ett återkommande röjningsobjekt. Röjning av björnbär får dock inte ske utan medverkan av biologisk expertis eftersom detta kan drabba det skyddsvärda Åsljungabjörnbäret.

Betespåsläppet i delområde 5c måste anpassas till eventuell återupptagen slåtter. Ett sent insläpp (kring midsommartid) av betande djur i delområde 5d är också önskvärt med tanke på florans utveckling i området.

På platsen med slaggvarp i område 5 b utförs inga åtgärder i marken utan godkännande av arkeologisk tillsynsmyndighet.

Restaurering av den i äldre tider extensivt utnyttjade ”skogsmarken” i delområde 5a inbegriper bortgallring av lövträd, friställning av hagmarksbokar och instängsling.

Man bör undvika att sambeta område 5e med områdena 5c och 5d.

Skötselområde 6 (a-b). Kultiverad betesmark (2,7 ha)

Beskrivning: Betesmark på två olika områden öster om Bruketvägen; dels de gräsmarker som finns på bägge sidor om Mörtstigen, dels delar av den betesmark som ligger mellan Pinnån och Smålandsvägen. Betesmarkerna har tidigare varit uppodlade. Floran är förhållandevis trivial och gödselpåverkad.

Ett mindre parti intill Pinnån (delområde 6a) är trädbevuxet med medelgrov ek och björk. Här finns ett regn- och vindskydd till betesdjuren i form av ett plåtskjul. Flera gamla träd står och dör i skogskanten till betesmarken vilket gynnar den vedlevande insektsfaunan. Delområde 6b utgörs av en gräsbärande fd åker som gränsar ner till Pinnån. En längre sträcka av det intillrinnande vattendraget fungerar som vattenställe för de betande djuren. Området ingår som en del i en sammanhängande betesmarksfälla.

Bevarandemål:

- Området är öppet och väl avbetat vid varje vegetationsperiods slut.

Skötselåtgärder: Årligt bete. Rövning av buskar och sly vid behov. Området får inte gödslas utöver den naturliga gödsling som betesdjuren tillför.

Skötselområde 7: Friluftsliv

Beskrivning: Pinnåområdet utnyttjas i dagsläget främst som rekreationsområde för boende i Örkejlunga tätort. Stigar går både norr och söder om Pinnån. Norrifrån finns en stig som börjar vid landisbanans sydvästra hörn. Den går att följa genom sumpskogen, över betesmarkerna och upp på Bruksvägen. Över blöta partier är stigen spångad. Söderifrån går en stig in vid Ågatan. Den delar sig och stigar går både uppe i ädellövs-kogen och nere utmed Pinnån. Det går att ta sig upp vid Skytteparksvägen och via en markväg, bakom bostadshusen, nå Bruksvägen. Vissa sträckor av stigarna behöver tydliggöras i terrängen.

Landisbanan, vid reservatets norra del utnyttjas för skridskoåkning under vintern. Runt banan finns en vall med rik blomning till gagn för områdets insekter.

Det saknas idag lämplig utgångsplats för reservatsbesökare. Två informationsskyltar finns, en vid Bruksvägen och en vid Ågatan. Dessa är inte anpassade efter reservatsområdet och ska ersättas och flyttas till nya angoringsplatserna.

Bevarandemål:

- Pinnåns naturreservat skall vara lättillgänglig både att ta sig till och att röra sig i.
- En särskild parkeringsplats med information om reservatet skall finnas i anslutning till Landisbanan. Även nära Bruksvägen ska en mindre parkeringsplats göras tillgänglig. Mindre informationstavlor skall även finnas på andra lämpliga platser i reservatet.
- Vegetationen runt landisbanan ska vara rikligt blommande med bl a rölleka, johannesört, åkervädd och hampflockel.

Skötselåtgärder:

En parkeringsplats med tillgång till information om reservatet anläggs invid reservatet i den sydvästra hörnan av Landisbanan. Här finns bra utrymme för parkering och en stig som går in i reservatet. Sittgrupper med bord och bänkar, avsedda för en fikastund ska också finnas här. Dessutom ska en enklare parkeringsplats ställas i ordning i närheten av Bruksvägen. Stigsystemet ska utökas något i områdets östra del, samtidigt ska vandraren här ges möjligheter att korsa själva åfåran. Vissa stigavsnitt i anslutning till Landisbanan och Pinnån breddas och förstärks för att möjliggöra framförandet av t ex rullstol, rollator och barnvagn. Grov död ved, nerblåsta träd och grenar som försvårar framkomligheten på stigarna eller som bedöms som farliga för besökare skall flyttas till annan plats i reservatet. Stigarna behöver

bitvis tydliggöras genom att buskar, snår och högt gräs hålls borta. Vegetationen på vallen runt landisbanan ska slås av och samlas upp under september månad varje år.

4. ÅTGÄRDER VID BRÄNDER, STORM, ÖVERSVÄMNINGAR

Vid händelser som medför att stora mängder träd faller omkull skall all död lövved lämnas i området, men veden får vid behov flyttas till annat skötselområde. Stigar och andra anordningar hålls snarast möjligt fria från nedfallna och hängande träd.

5. UTMÄRKNING AV OMRÅDET

Reservatsgränsen skall märkas ut enligt Svensk standard (SIS 03 15 22) vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena skall placeras så att man kan se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark skall i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av reservatsförvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller markägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar. Reservatsgräns som sammanfaller med fastighetsgräns skall underhållas som fastighetsgräns på sedvanligt sätt.

6. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

6.1 Arbetsgruppen för Pinnåområdets skötsel (Pinnågruppen) skall löpande dokumentera utförda åtgärder genom att ange:

- skötselområde,
- utförd åtgärd,
- åtgärdens syfte,
- tidsåtgång och utförare,
- år och månad för åtgärdens utförande,
- uppkomna kostnader
- fotografering.

6.2 Uppföljning av bevarandemål

Örkelljunga kommun ansvarar för uppföljning av bevarandemålen. Uppföljningen skall ligga till grund för en utvärdering av:

- om syftet med reservatet har uppnåtts,
- om gynnsamt tillstånd har uppnåtts i reservatet,
- om skötselmetoder behöver förändras,

- om en revidering av skötselplanen behövs.

Uppföljning skall ske vart femte år av:

- antalet exemplar (tuvor) av ormbunken safsa,
- antalet träd med mussellav,
- antalet träd med örlav,
- antal exemplar av åsljungabjörnbär,
- vegetationen i delområde 5d. Det sker genom uppföljning av Jörgen Anderssons och Janne Johanssons undersökning av området 1988.

Gynnsamt tillstånd råder inom ett reservat när de uppsatta bevarandemålen nåtts.

6.3 Dokumentation och inventeringar

För att dokumentera utgångsläget och möjliggöra uppföljning av bevarandemålen, bör en inventering av safsa, åsljungabjörnbär, mussellav och örlav genomföras. För de safsa bör antalet individ räknas och för åsljungabjörnbär antal kvadratmeter. För lavarna bör antalet träd med förekomst räknas.

7. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Skötsel- område	Åtgärd	Tidpunkt	Prioritet
			<u>1-3,</u>
2	Vegetationen på vallen runt landisbanan slås och tas om hand	Årligen	2
3a	Friställning av grövre ekar	2008-8	1
5a	Gallring, instängsling för att återskapa skogsbete	2008-8	1
5a	Bete efter instängsling	Årligen	1
5b,d,e	Bete	Årligen	1
5c	Slätter och/eller bete	Årligen	1
5d	Flera gallringar under en 10-års period	2008-2017	1-3
6a	Bete	Årligen	1
6b	Bete	Årligen	1
7	Anläggning av parkeringsplats	2009-6	1
7	Varsam markering av stig	2009-7	1
7	Produktion och utplacering av informationstavlor	2009-8	1

Prioritet: 1= Högst, 2= Hög, 3= Lägre

8. REVIDERING AV SKÖTSELPLAN

En översyn av skötselplanen bör göras inom 10 år för att bedöma behovet av en revidering av planen. Revideringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

9. ANSVAR FÖR SKÖTSEL, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER, BEVARANDEMÅL OCH GYNNSAMT TILLSTÅND

Örkelljunga kommun har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservatet. Den kommunala arbetsgruppen för skötsel av Pinnåområdets skötsel (Pinnågruppen) har sedan ett flertal år det operativa skötselansvaret i området. Pinnågruppen kommer att fortsätta att ansvara för att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

Vid skötselåtgärder där gagnvirke avverkas och virket skall tas bort ifrån området, tillfaller eventuella nettointäkter reservatsförvaltaren.

Pinnågruppen ansvarar för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder. Kommunen har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål och gynnsamt tillstånd.

Bilagor

- a. Skötselplanekarta
- b. Artlista